

Deschiderea unui şantier arheologic în vara anului 1979 pe dealul „Măgulicea” de la Boiu, înălţime proeminentă cu pante abrupte, parţial împădurite, aflată la est de sat, a fost determinată de apariţia întâmplătoare de-a lungul anilor a unor importante materiale arheologice; ceramică de tip Coţofeni şi Wietenberg, cunoscuta sabie de bronz de tip Boiu şi un vîrf de lance din bronz. Tot aici, la o dată neprecizată, sînt amintite cîteva piese din bronz apărute într-o descoperire întâmplătoare. Se impunea clarificarea caracterului şi intensităţii locuirilor succesive de pe această înălţime, ce domină teritoriul din jur şi valea largă a Mureşului.

Fig. 1. Boiu—Măgulicea. Vedere generală dinspre sud.

Localitatea Boiu (com. Rapoltu Mare) se află aşezată la poalele ultimelor ramificaţii de dealuri ce coboară din Munţii Apuseni, pe malul pîrului cu acelaşi nume ce se varsă în Mureş lîngă localitatea Folt.

Cercetarea efectuată în anii 1979—1980 a vizat vîrfurile înălţimii „Măgulicea” care se constituie într-un platou alungit (100×35 m) înconjurat de terase longitudinale (fig. 1). Terenul, cîndva arabil, este astăzi loc de păşune. În 1979 au fost deschise 4 secţiuni: S I, orientată est-vest (46×1 m), S II plasată la capătul vestic al lui S I, perpendicular pe acesta, orientată nord-sud (22×1 m), S III aflată la capătul nordic al lui S II şi paralelă cu S I (10×1 m) şi S IV în continuarea acesteia, cu o translaţie de 2 m spre nord (10×1 m). În anul 1980 s-a trecut la dezvelirea de suprafaţă în spaţiul cuprins între S II şi S III—

IV. Au fost astfel trasate 8 carouri cu laturile de 5×5 m, păstrîndu-se între ele martori de control de 0,50 m. Suprafaţa cercetată în cele două campanii de cercetări însumează aproximativ 280 m^2 (fig. 2). Secţiunile şi carourile au fost săpate pînă la adîncimi variînd între $-0,50$ şi $-0,80$ m, la care apare stratul de pămînt steril sau stîncă nativă. În S II—IV, ca şi în C_{1-2} a putut fi urmărită stratigrafia pe verticală prin suprapunerea celor două straturi de cultură aparţinînd perioadei de tranziţie (cultura Coţofeni) şi epocii bronzului (cultura Wietenberg).

Stratigrafia aşezării este următoarea: $0-0,15$ m pămînt vegetal, $0,15-0,35$ m strat de cultură Wietenberg de culoare brun-negricioasă, $0,35-0,80$ m strat de cultură Coţofeni de culoare cenuşiu-negricios. Sub această adîncime apare un pămînt argilos, de culoare maroniu-gălbui, steril din punct de vedere arheologic. În S I şi S I A a fost observat doar un singur nivel de cultură aparţinînd culturii Coţofeni. În stratul de pămînt vegetal din S II—IV şi C_{1-3} , se găsesc amestecate, datorită terenului în pantă, materiale arheologice, în special ceramică, aparţinînd celor două culturi. Din urmărirea răspîndirii pe suprafaţă a vestigiilor arheologice se poate constata că locuirea Coţofeni a cuprins aproape întreaga arie a platoului, pe cînd aşezarea din epoca bronzului se concentrează în special în partea nord-estică a înălţimii.

Stratul de cultură aparţinînd culturii Coţofeni, avînd grosimea de $0,30-0,45$ m conţine materiale arheologice variate: ceramică (care domină numeric), fusaiole, greutatea de lut, resturi de locuinţe, gropi menajere, vetre de foc, o groapă rituală şi o piesă de cupru.

În S I A a fost dezvelit un semibordei de formă oval-rotundă ($1,55 \times 1,30$ m). Pentru amenajarea lui a fost practică o adîncitură în stratul de stîncă friabilă. Pe vatra bordeiului, păstrată doar parţial, se observă bucăţi de chirpic, cărbune, arsură şi ceramică. Fundul gropii semibordeiului se află la $-0,69$ m adîncime. În S IV şi C_1 a fost dezvelită o locuinţă de suprafaţă, slab conservată, a cărei formă şi dimensiuni nu au putut fi stabilite. Vatra locuinţei era formată dintr-un strat gros de pămînt ars, netezit la suprafaţă. Se păstrează şi fragmente de chirpic ce provin din pereţii locuinţei, păstrînd urmele parilor şi nuielilor ce constituiau scheletul con-

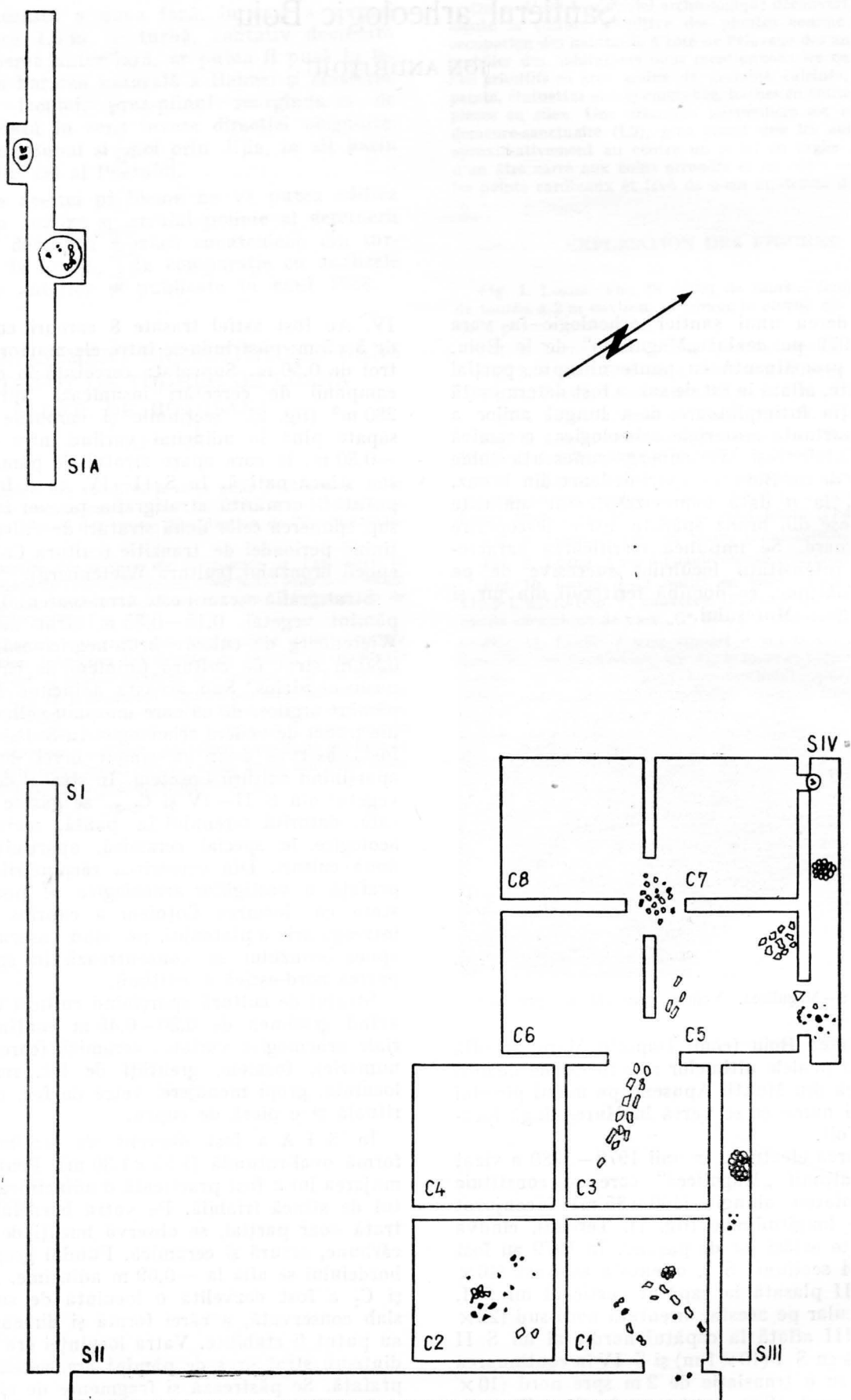

Fig. 2. Boiu—Măgulicea. Planul general al săpăturilor întreprinse în 1979—1980.

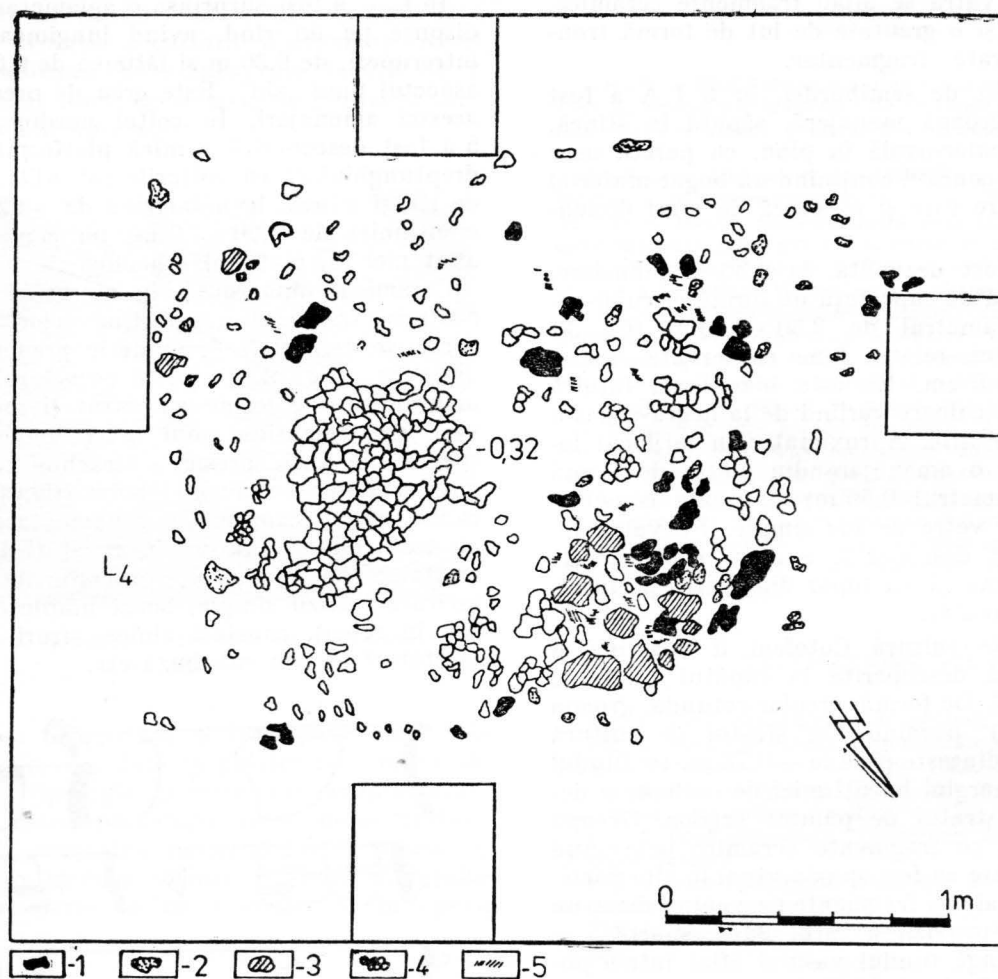

Fig. 3. Boiu—Măgulicea. Planul locuinței nr. 4 aparținând culturii Coțofeni.

Fig. 4. Boiu—Măgulicea. Ceramică de tip Coțofeni, faza tîrzie.

strucției. Pe vatră se aflau fragmente ceramice, cîteva pietre și o greutate de lut de formă tronconică, păstrată fragmentar.

La 3 m vest de semibordei, în S I A a fost surprinsă o groapă menajeră, săpată în stîncă, de formă circular-ovală în plan, cu pereții ușor oblici, fundul concav, conținînd un bogat material ceramic printre care și o ceașcă de mari dimensiuni.

În C₇₋₈ a fost dezvelită, la 0,30 m adîncime, o altă locuință de suprafață de formă circular-rotundă cu diametrul de 2,30×2,10 m (fig. 3). Vatra locuinței, relativ bine conservată, are o grosime de 4,5 cm. Ea este bine arsă, făcîndu-se superficial, de culoare variînd de la negru-cenușiu la maroniu-roșiatic. Aproximativ în mijlocul locuinței apare o amenajare din pietre de formă circulară (diametrul 0,60 m) ce poate constitui resturile unei vetre de foc simple. Pe vatra locuinței a fost descoperită o mare cantitate de material ceramic și un topor din piatră perforat, păstrat fragmentar.

Stratului de cultură Coțofeni îi aparține și groapa rituală descoperită la capătul vestic al secțiunii S IV. De formă circular-rotundă, groapa (0,74×0,72 m), pornind din stratul de cultură Coțofeni, se adîncește pînă la -0,78 m. Pe fundul gropii și pe margini bucăți mici de cărbune o delimitează în stratul de pămînt argilos. Groapa este umplută cu fragmente ceramice provenind de la 6 vase care au fost sparte ritual în altă parte. Printre ele se află și fragmente provenind dintr-un vas mare de provizii a cărui buză, spartă, se află clădită lîngă fundul vasului aflat într-o poziție inversă. Pe fundul gropii a fost observat și un fragment osteologic carbonizat.

Ceramica aparține celor două categorii: *grosieră* și *fină*. Prin forme, pastă și ornamente produsele ceramice aparținînd culturii Coțofeni se încadrează în faza finală de evoluție a acestei culturi (fig. 4).

Inventarul litic, relativ sărac, este compus din cîteva nuclee și lame de silex, precum și două topoare fragmentare.

În S II a fost descoperită la 0,48 m adîncime o sulă de cupru (1—12,4 cm) cu secțiune romboidală.

În comparație cu locuirea Coțofeni, așezarea Wietenberg este mai restrînsă. Stratul de cultură gros de 0,15—0,20 m dovedește o locuire care nu se întinde pe o perioadă de timp prea îndelungată. Acestui nivel îi aparțin resturile a două locuințe de suprafață descoperite în C₁₋₂. Locuinței din C₂, datorită slabei sale conservări, nu i s-au putut stabili forma și dimensiunile. Încadrarea ei cronologică și culturală s-a putut efectua pe baza materialului ceramic. Locuința din C₁, de formă dreptunghiulară, are conturul marcat de un număr de pietre de rîu și de stîncă. Vatra acesteia nu este arsă. Dimensiunile ei sînt de 4,20×2,70 m. Axul lung al locuinței este orientat pe direcția est-vest. În exteriorul ei a fost surprinsă o vatră de foc de formă rotundă, cu diametrul de 0,60 m.

În C_{3,5} a fost surprinsă o aglomerare de pietre dispuse pe un rînd, avînd lungimea, cu unele întreruperi, de 6,30 m și lățimea de 0,65 m, ce dă aspectul unui „zid”. Este greu de precizat rostul acestei amenajări. În colțul nordic al caroului 5 a fost descoperită o mică platformă de formă dreptunghiulară cu colțurile rotunjite, din pietre de rîu și stîncă, la adîncimea de -0,20 m cu dimensiunile de 1,20×1,0 m, pe care nu a fost aflat nici un material arheologic.

Ceramica, numeroasă, în marea ei majoritate păstrată fragmentar, aparține celor două categorii: *grosieră* și *fină*, numeric predominînd cea din urmă (fig. 5). Datorită caracterului ei fragmentar, puține forme au putut fi reconstituite: vase de dimensiuni mai mari confecționate în special din pastă grosieră, străchini care domină numeric (apar și străchini lobate), (fig. 6), castroane, căni, cești și capace. La ornamentarea acestora au fost folosite motive în relief (briuri simple, crestate sau alveolare, proeminente alungite), incizate (incizii simple, benzi umplute cu hașuri sau în rețea), caneluri oblice, șiruri de alveole, creștături pe sau sub buză etc.

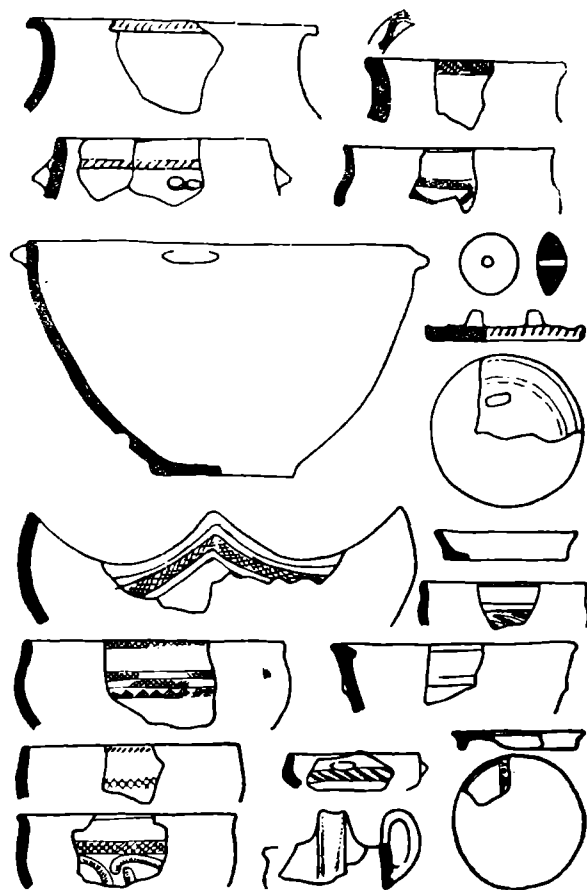

Fig. 5. Boiu — Măgulecea. Ceramică de tip Wietenberg, faza a II-a.

Materialul litic variat este compus din silexuri, daltă, topoare perforate, topor de luptă fragmentar, vîrf de săgeată, cuțit curb (Krummesser) fragmentar. A fost recoltat de asemenea un bogat material osteologic.

Pe baza materialului ceramic așezarea aparținând epocii bronzului poate fi încadrată în faza a doua de evoluție a culturii Wietenberg. Acest material confirmă justa încadrare făcută de I. Nestor săbiei descoperită aici, în perioada mijlocie a epocii bronzului.

Fig. 6. Boiu—Măgulicea. Strachină de tip Wietenberg *in situ*.

Cercetarea întreprinsă la Boiu pe dealul „Măgulicea” aduce noi date cu privire la sistemul de locuințe, la tipologia materialului ceramic practicate de către purtătorii celor două culturi. Bogăția și varietatea materialului dovedesc în același timp intensă locuire a zonei Mureșului mijlociu în perioada de tranziție și în epoca bronzului.

LE CHANTIER ARCHÉOLOGIQUE DE BOIU

RÉSUMÉ

L'étude de l'habitat qui est situé sur la colline „Măgulicea” a été déterminé par la découverte de l'épée, connue de type Boiu, dans ce village, pendant la deuxième moitié du siècle passé.

Pendant les deux campagnes archéologiques (1979—1980) a été étudié une surface approximativement 280 m². La couche de culture trouvé immédiatement sous la terre végétal, a deux niveaux: celui qui est inférieur caractéristique de la culture Coțofeni, la phase tardive et celui qui est supérieur attribué à la culture Wietenberg, la phase II.

Les vestiges archéologiques qui appartiennent à la culture Coțofeni, se composent d'un semihutte et une habitation de surface, qui a une forme, approximativement, circulaire, une fosse rituelle, et aussi un riche et varié matériel céramique. Parmi elles, il est signalé un grand vase pour provisions et une tasse avec une grande dimension. À la culture Wietenberg appartient deux habitations de surface, un riche matériel céramique spécifique à la deuxième phase de cette culture, des pièces lithiques (la hache, les objets en silex taillés, Krummesser) et les os des animaux. Le matériel céramique confirme l'encadrement de l'épée de bronze en période moyenne de l'époque du bronze et son attribution aux porteurs de la culture Wietenberg.

EXPLICATIONS DES FIGURES

Fig. 1. Boiu—Măgulicea. Vue générale du sud.

Fig. 2. Boiu—Măgulicea. Plan générale des fouilles archéologiques entreprises dans le 1979—1980.

Fig. 3. Boiu—Măgulicea. Plan de l'habitation n° 4, appartient à la culture Coțofeni.

Fig. 4. Boiu—Măgulicea. Céramique de type Coțofeni, la phase tardive.

Fig. 5. Boiu—Măgulicea. Céramique de type Wietenberg, la deuxième phase.

Fig. 6. Boiu—Măgulicea. L'écuelle de type Wietenberg, *in situ*.